

НЕСМІЯН Віктор Костянтинович
студент 1-го курсу ФОФ,
стац., гр. ОА-13,
ЯКОВЕНКО Роман Валерійович
кандидат економічних наук

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЇЇ УЧАСТЬ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Розкриваються закономірності еволюційного поступу України та перешкоди на цьому шляху. Окрему увагу приділено місцю України в системі міжнародного поділу праці.

Постановка проблеми та її актуальність. Одним із найважливіших чинників розвитку людської цивілізації, безумовно, виявилася інтеграція. Вона актуальна як для економіки, самої держави, так і для науки, людини, суспільства. Вже за одне це вона гідна детального вивчення.

Інтеграція – найвищий ступінь розвитку міжнародних економічних відносин. У наш час дуже актуальною є проблема залучення України до ЄС, НАТО тощо.

Розвиток продуктивних сил України неминуче веде її до виходу на зовнішній ринок, до зростання міжнародних зв'язків і взаємовпливу національних економік, сприяє інтернаціоналізації господарського життя.

Інтеграція України дуже важлива для людства. У статті ми хочемо показати з якими країнами співпрацює Україна, якого рівня вона досягає на світовому ринку, що таке міжнародний поділ праці та яке відношення до нього має наша держава, яким є рух робочої сили. Кожен повинен знати, як розвивається Україна, які шляхи розв'язання проблем вона знаходить у тих чи інших ситуаціях. Тому ця тема є близькою для кожного з нас.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз цієї проблеми є об'єктом уваги багатьох провідних вчених–науковців: В. Базилевича, В. Геєця, Ю. Пахомова, П. Єщенка, Д. Богині, О. Пороховського, З. Варналія, Г. Ватаманюка, С. Панчишина тощо.

Особистий внесок авторів полягає в аналізі економічного розвитку України у поєднанні з проблемами інтеграції України до міжнародних структур.

Мета статті. Предметом дослідження виступає Україна, а об'єктом економіка України та світове господарство.

Для розкриття змісту статті були поставлені такі задачі:

- показати рівень сучасного розвитку світового господарства;
- проаналізувати користь економічних зв'язків України;
- дати характеристику поступової інтеграції українських підприємств у міжнародні економічні зв'язки, з одного боку, і залучення іноземних підприємців до діяльності в Україні – з іншого;

- зрозуміти сутність міжнародного поділу праці;
- зробити висновки про світогосподарські зв'язки;
- показати рух робочої сили;
- охарактеризувати інтернаціоналізацію економіки.

Виклад основного матеріалу. Основними рисами сучасного економічного становища України є:

- суттєва заборгованість держави, окремих галузей і підприємств зарубіжним країнам;
- відставання сектору економіки, який виробляє товари, від сектору економіки, який їх споживає;
- паливно–енергетична залежність від Росії;
- надмірний контроль економіки з боку українського уряду, що має ефект придушення того сектору, що виробляє товар;
- криміналізація стосунків між державним установами і бізнесом, розподілення між кланами найприбутковіших секторів економіки України;
- відірваність України від світової економіки.

Протягом 2007–2010 рр. більше половини провідних країн світу перебували у стані фінансово–економічної кризи – у тому числі й Україна, про що свідчать її основні макроекономічні показники (ВВП, рівень безробіття, рівень інфляції, торговельне сальдо, стан гривні, політична нестабільність і соціальна нерівність населення).

Проте особливу увагу варто звернути саме на зменшення виробництва, оскільки цей фактор є ключовим при розв'язанні проблем, отриманих унаслідок кризи.

Криза в Україні характеризується порушенням налагоджених зв'язків між ключовими елементами фінансової та економічної систем держави, систематичною розбалансованістю між доходами і видатками бюджету, невинним зростанням державної заборгованості, нераціональною структурою бюджетних витрат, неоптимальним рівнем податкових платежів тощо.

Поширення негативних тенденцій у світовій економіці, падіння попиту та цін на світових товарних ринках зачепило також Україну і вкрай негативно позначилося на стані реального сектору економіки.

Глибока українська криза, яка ускладнюється впливом світової фінансово–економічної кризи, зумовлена насамперед серйозними внутрішніми причинами, що виходять за межі фінансових проблем, які переросли в економічний спад виробництва, зростання безробіття, зниження рівня життя широких верств населення.

Зокрема, впродовж тривалого часу в Україні посилено підтримувалася політика, спрямована на підвищення грошових доходів населення, що не враховувала показників зростання продуктивності праці і не брала до уваги можливостей товарного забезпечення (насамперед продовольчими та іншими товарами народного споживання).

У 2010 році, порівняно з 2000–м, доходи населення зросли в п'ять разів, водночас як виробництво товарів народного споживання – тільки удвічі.

Першоджерелом усіх криз є важливий феномен, властивий будь-якій розвиненій ринковій економіці, – так звані рефлексивні процеси. Найбільш відомі з них – процес підйому і спаду біржових цін. Інші, менш значні, але теж важливі для економіки, пояснюють зростання цін на нерухомість, поведінку вкладників банків, внутрішню нестійкість банківської системи у цілому.

Йдеться про феномен, найбільш повно розглянутий у теорії рефлексивності Дж. Сороса. Рефлексивність розглядається як процес формування цін уявленнями учасників біржі про наступні тенденції їх зростання чи спаду. При цьому рівень доходності паперів або розмір активів практично не впливають на ціни. Наприклад, сьогодні вартість акцій широко відомої компанії „Майкрософт” перевищує її реальну вартість у сотні разів, а раніше – у тисячі.

Отже, кризи виникають у зв'язку з принциповою нестійкістю цін, що сформувалися подібним чином. Маса вартості будь-яких цінних паперів, які зростають у ціні завдяки рефлексивним процесам, перевершує критичну, і достатньо випадкового поштовху, щоб запустити ланцюгову реакцію падіння цін.

Викликає зацікавленість і концепція, що характеризує світову економічну кризу як процес зміни технологічних укладів. У світовому техніко-економічному розвитку можливо виділити життєві цикли шести технологічних укладів, які послідовно змінюють один одного включаючи домінуючий у структурі сучасної економіки – інформаційний. До виробництв, що формують його ядро, входять: електронні компоненти, електронно-обчислювальна техніка, радіо-, телекомунікаційне і лазерне устаткування [1, с. 156].

Формування відтворювального контуру нового технологічного укладу – тривалий процес, що має два якісно різних етапи. На першому – виникають його ключовий чинник і ядро, що обмежує виникнення виробництв нового устрою потребами власного розширеного відтворення. З вичерпанням економічних можливостей цього процесу настає другий етап, що починається із заміщення домінуючого технологічного укладу у вигляді нової довгої хвилі економічної кон'юнктури.

У цей період новий технологічний уклад виходить з ембріональної фази розвитку, що проявляється як фінансова і структурна криза економік провідних країн світу, супроводжується подальшим падінням цін на енергоносії та інші сировинні матеріали. Для його подолання недостатньо заходів порятунку банківської системи, реанімації фінансового ринку. Вони повинні доповнюватись програмами стимулювання розвитку нового технологічного укладу, активізація якого тільки і може створити нову довгу хвилю економічного зростання. Слід відзначити, що економічний характер кризи поки залишає в тіні її глобальний та цивілізаційний контексти.

У системі міжнародного поділу праці Україна спеціалізується на виробництві машин (літаки, судна, ракетно–космічна техніка, танкобудування), продукції чорної металургії (залізна і марганцева руди, прокат), продукції АПК, особливо харчової (цукор, борошно, олія, м'ясо, молоко, овочеві консерви, кондитерські вироби), виробництві хімікатів, цементу.

Україна має висококваліфікований науково–технічний і технологічний потенціали в літакобудуванні. Серед семи розвинених країн світу вона має повний цикл проектування й виробництва літаків. За два останні роки випущено три принципово нові моделі літаків АН–70, АН–140 та АН–38, що вважаються перспективними моделями ХХІ ст.

Дев'ять суднобудівних заводів України спроможні виконувати замовлення на будівництво сучасних суден (транспортних, рибпромислових), суден технічного флоту, військових кораблів, а також забезпечити весь комплекс послуг з їх ремонту.

Реалізуються проекти розвитку танкобудування. Україна входить до п'ятірки країн світу із замкнутим циклом виробництва цієї складної і високотехнологічної продукції. За технічними характеристиками українські танки не лише не поступаються передовим світовим аналогам, а й за багатьма параметрами перевищують їх. Значними є потенційні можливості України у виході на світовий ринок з продукцією АПК, зокрема на ринок зерна, цукру, олії [2, с. 220].

Зовнішньоекономічна політика України щодо експорту зерна має враховувати шалену конкуренцію на світовому ринку зерна і можливий у зв'язку з цим усілякий опір з боку інших країн–експортерів цієї продукції. Це пов'язано з обмеженою ємкістю світового ринку продовольчого й фуражного зерна – близько 185 млн. т. Із загального обсягу експорту пшениці 75% припадає на Аргентину, Австралію, Канаду і США та країни ЄС, у тому числі Францію, а на США – 64% всього експорту зерна кукурудзи. Серйозними конкурентами України на ринку зерна з постсоціалістичних країн є Угорщина, Казахстан, Польща.

Незважаючи на спад виробництва сільськогосподарської продукції, у тому числі й зерна, Україна вже зараз вступила в конкурентну боротьбу за її збут на світовому ринку. З урахуванням нинішньої економічної ситуації правомірно ставити завдання щодо експорту 8–10 млн. т зерна. Основними імпортерами зерна нині є 20 держав світу. Найбільш вірогідними партнерами України на ринку зерна будуть Грузія, Азербайджан, Узбекистан, Туркменістан, з якими слід укласти довгострокові угоди. Не виключаються також налагодження цього ринку з іншими країнами, передусім Африки.

Щодо світового ринку цукру слід зазначити, що за останні роки основні його виробники збільшили обсяги виробництва і стабілізували його на досить високому рівні. Найбільше цукру в світі виробляють Індія та Бразилія (разом майже 25%). Стрімко нарощується його виробництво в Австралії та Мексиці. На високому рівні стабілізувалися його виробництво в США (6–7 млн. т), Китаї (6 млн. т), Франції та Німеччині (відповідно 4,5 і 4

млн. т). Внаслідок цього Україна змістилася за обсягом виробництва цукру на 11-те місце серед найбільших його виробників.

Експорт цукру в світі за останні роки збільшився на 11,6%, у країнах ЄС – на 27,2%, колишнього СРСР – на 9,6%. На Європейському континенті серйозними конкурентами України на ринку цукру є Франція та Німеччина. Виробництво цукру в них є досить конкурентоспроможним, а їх інтерес до цього ринку країн колишнього СРСР, особливо Росії, виявляється досить активно. На Європейський ринок цукор надходить також з держав Карибського й Тихоокеанського басейнів (АКТ). Зовнішньоекономічна політика України щодо її місця на зовнішньому ринку цукру повинна виходити з того, що на цьому ринку йде жорсткий перерозподіл сфер впливу. На Україну припадає понад 7% світового виробництва соняшнику та понад 6% картоплі.

Світові економічні зв'язки необхідні Україні для стабільного і швидкого розвитку продуктивних сил та зростання на цій основі життєвого рівня населення. Як уже зазначалося, країна, яка не провадить зовнішню торгівлю, не має господарських зв'язків з іншими державами світу, змушена збільшувати витрати виробництва приблизно у півтора–два рази [3, с. 282].

Входженню України як повноправного партнера у світове господарство, перешкоджає передусім низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках. З промислових товарів на ринках далекого зарубіжжя може конкурувати не більше 1%. Крім того, окремі товари, на які є попит на зовнішніх ринках, не відповідають міжнародним стандартам, наприклад окремі види металургійної промисловості [4, с. 145]. Причинами цього є:

- значний розрив господарських зв'язків України з країнами колишнього Союзу і насамперед з Росією після розпаду СРСР. Україна втратила частину своїх традиційних ринків збуту, зупинилося чимало підприємств через відсутність комплектуючих виробів тощо. Більше того, Росія значною мірою втратила інтерес до виготовлених у нашій країні приладів, машин, а також виплавленого металу тощо внаслідок зростання енергомісткості, а отже вартості та ціни продукції. Тому навіть ті вироби, що є на ринку не мають попиту, оскільки вони дорожчі за зарубіжні аналоги на 30–35%;

- значне переважання в експорті України паливно–сировинної групи;
- низька частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій, „ноу–хау”) в експорті. Згідно з даними Міністерства статистики України в 1993 р. тільки 0,5% від загальної кількості вироблених нових видів машин і обладнання за своїми технічними характеристиками були конкурентоспроможними. Ситуація дещо поліпшилась у 2000–2001 рр., але це не допомогло подолати негативної тенденції у цій сфері;

- незначна частка в експорті товарів, які виготовляються відповідно до договорів про міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва;

- значне зростання частки бартерних операцій у зовнішньоекономічній діяльності та всередині країни. Високий рівень бартеризації зовнішньої торгівлі зумовлений зняттям обмежень щодо квотування і ліцензування, порушенням закону грошового обігу та ін. Характерно й те, що бартерна торгівля поширюється навіть на високоліквідні товари, які раніше реалізовувались переважно за валюту і мають вирішальне значення для отримання валютних доходів держави.

Оскільки за межі України вивозиться основна частина продукції чорної металургії (яка дорівнювала майже 30% загального обсягу виробництва і забезпечувала 40% валютних надходжень), для поліпшення зовнішньоторговельної діяльності країні необхідно:

- 1) обмежити ввезення продукції чорної металургії, поліпшити якість металу, зменшити масу готових виробів, значно збільшити обсяг номенклатури відливок, домогтися міжнародних сертифікатів на свою продукцію тощо;

- 2) визначити пріоритетні напрями розвитку експортної спеціалізації, орієнтуватися на виробництво наукомісткої продукції та ресурсозберігаючих технологій у сфері верстатобудування, літакобудування, в ракетно–космічній техніці, створенні надтвердих матеріалів. Ці напрями повинна всебічно підтримувати держава. Необхідно скасувати податок на додану вартість на продукцію, що вивозиться з України (оскільки це спричиняє необґрунтоване зростання цін і штучно знижує її конкурентоспроможність), та імпортне (ввізне) мито на такі стратегічні для України товари, як нафтопродукти, ліс, кольорові метали, целюлоза. Водночас доцільно обмежити імпорт алкогольних напоїв, цигарок тощо;

- 3) налагодити виробництво імпорто–замінної продукції, такої, як зернові, кормо- і картоплезбиральні комбайни, тролейбуси, автобуси, холодильники, автомобілі та ін. Водночас, експортуючи переважно товари паливно–енергетичної групи, треба значно поліпшити обробку сировини (титану, рідкоземельних елементів, будівельних матеріалів, граніту, урану), сільськогосподарської продукції. Так, рівень переробки сільськогосподарської сировини в Україні становить лише майже 50% від її рівня в розвинутих країнах;

- 4) враховуючи низьку конкурентоспроможність продукції в Україні, не варто поспішати з лібералізацією експортно–імпортних відносин, на яку нашу державу активно підштовхують Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Йти таким шляхом можна лише зі зміцненням конкурентоспроможності товарів. Навіть у США понад 35% товарів захищені нетарифними бар'єрами;

- 5) заохочувати іноземних інвесторів. Найважливішою умовою цього є стабільність чинного законодавства у зовнішньоекономічній діяльності. На жаль, в Україні у 90–х роках так часто переглядалися закони, що стабільною можна вважати лише їх постійну зміну. Тому наша держава, згідно з оцінкою міжнародних експертів, за створенням надійного інвестиційного клімату посідає 139–те місце у світі;

б) налагодити надійний митний контроль. Так, у розвинутих країнах світу держава бере на себе облік і всебічно контролює експорт та імпорт товарів. В Австрії, зокрема, їй відомі адреси кожного постачальника, ціни його товарів, обсяг, сертифікація товарів. Цей процес контролюють податкові та банківські установи. В Україні недосконалим є сам Митний кодекс: у ньому налічується лише 164 статті, тоді як у Митному кодексі Росії – понад 400 статей;

7) заохочення іноземних інвесторів і формування міжнародних економічних відносин через створення спільних підприємств (СП). Наприкінці вересня 1992 р. в Україні було зареєстровано понад 500 СП з кількістю працюючих 20 тис. осіб. На початку 2001 р. їх налічувалося до 4500. Проте істотним недоліком їх розвитку є значна диспропорція між часткою іноземних інвесторів у привласненні ними прибутках.

З проблемою міжнародних економічних відносин тісно пов'язана проблема зовнішнього боргу України. Вона має два аспекти. По–перше, зовнішній борг України після розпаду СРСР. Величина цього боргу була поставлена в залежність від частки України у ВВП колишнього СРСР і встановлена на рівні 16,37%. Рівноправний розподіл боргів передбачає справедливий розподіл фондів, зарубіжних активів за кордоном (майно посольств, консульств та ін.), які становили приблизно 33 млрд. дол. Згідно з підписаною з Росією угодою прийнято „нульовий варіант” щодо розподілу активів і боргів. Це означає, що Росія сплачує іноземним державам частку колишнього боргу СРСР. Проте розподіл активів і боргів відбувається не на користь України, оскільки на її частку припадало приблизно вдвічі більше активів [5, с. 230].

По–друге, це борги, причиною яких є нераціональні запозичення у міжнародних фінансово–кредитних організацій та їх непродуктивне використання, а також борги, пов'язані з оплатою енергоносіїв. На початок 2001 р. сума зовнішнього боргу України становила майже 10,2 млрд. дол. (у 2000 р. внаслідок реструктуризації їх обсяг знизився більш ніж на 2 млрд.), а виплати відсотків на обслуговування боргу – до 1,5 млрд. дол. на рік. Негативно впливають на цей процес диктат МВФ та Світового банку щодо умов отримання кредитів та інші фактори.

Перспективними напрямками інтегрування України в економіку світового господарства є створення вільних економічних зон, українських ТНК, банків, торгівля об'єктами інтелектуальної власності – патентами, ліцензіями, „ноу–хау” та ін.

Виходячи з того, що сучасні технічний, технологічний і структурний рівні економіки України неадекватні постіндустріально розвиненим країнам з ринковою економікою, входження її в світову ринкову систему пришвидшеними темпами може призвести до багатьох небажаних наслідків, головним з яких є те, що Україна потрапить до групи країн „периферії”. Це зумовлено тим, що виробництво наукоємної продукції ґрунтується на макротехнологіях, для реалізації яких потрібні відповідні міжгалузеві

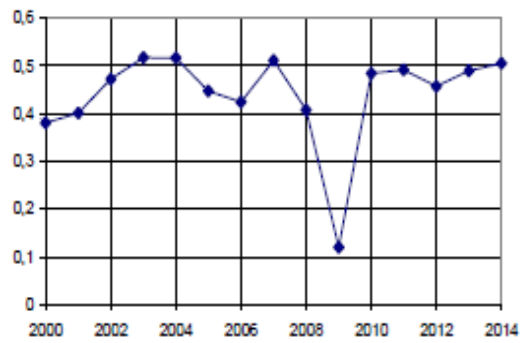
виробничі комплекси [6, с. 134]. Україна, на жаль, таких макротехнологій поки що не має.

Перед країною постала проблема: як відновити науково–технологічний потенціал колишнього воєнно–промислового комплексу і залучити інвестиції у ті галузі економіки, які дадуть змогу Україні посісти провідне місце у світі (космонавтика, матеріалознавство, зварювання, біотехнологія тощо). Відплив висококваліфікованих кадрів за кордон знекровлює економіку. Втрати ці важко підрахувати, але за деякими оцінками йдеться про багатомільярдні суми [7, с. 12]. За підрахунками західних учених, еміграція одного висококваліфікованого фахівця рівнозначна вкладанню в економіку обраної ним держави 1 млн. дол. За різними оцінками, Україна втратила у 90–х роках ХХ ст. до 15–20% свого інтелектуального потенціалу. За роки реформування вітчизняної економіки за межі країни виїхало 30% учених вищої кваліфікації та працездатного віку.

Водночас з тенденцією переливу природних, людських та інших ресурсів до центру світової системи, а також під впливом руйнування цілісних національних господарських систем та структурної перебудови всього світового господарства (розподіл сфер впливу між країнами–лідерами), в Україну спрямовуватиметься капітал для відтворення виробництв індустріального, а не постіндустріального характеру, оскільки останні є монопольним володінням країн „центру”.

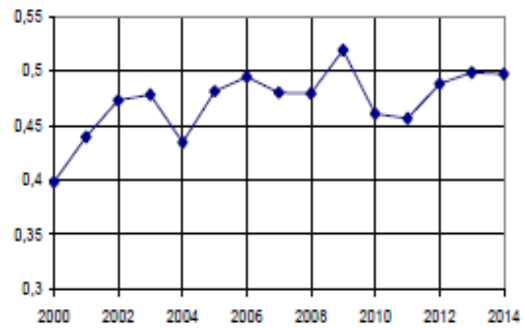
Аналіз основних показників розвитку України в кризовий та післякризовий періоди у контексті глобалізаційних процесів свідчить, що в макроекономічній структурі, незважаючи на припинення спаду, економічну стабілізацію і піднесення, з 2000 р. не відбулося змін на краще. Так, з 1990 р. обсяги виробництва продукції машинобудування скоротилися майже втричі, що відображає тенденцію деіндустріалізації. Відбувається зменшення обсягів фінансування наукових досліджень і розробок, а також освіти.

На тлі сповільнення економічної динаміки внаслідок зменшення експорту, інвестицій та зростання від’ємних значень сальда рахунку поточних операцій маємо дефляційний ефект: зменшення дефлятора ВВП до 3,2% приросту у 2013 та до 1,1% у 2014 році. Це супроводжується зниженням узагальненої продуктивності, темпів економічного зростання та рівня використання потенційних можливостей.

Інтегральний індекс економічного розвитку

а

Інтегральний індекс соціального розвитку

б

Рис. 1. Динаміка інтегральних індексів економічного (а) та соціального (б) розвитку

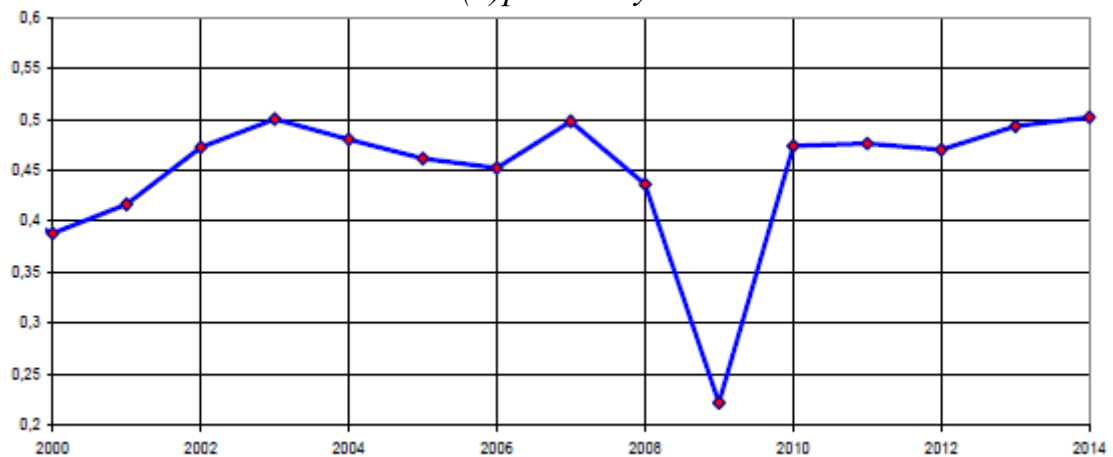

Рис. 2. Динаміка інтегрального індексу соціально–економічного розвитку

Одночасно зменшуються рівень тіньового ВВП, тіньової заробітної плати та тіньової зайнятості, від'ємні значення темпів НТП і безробіття при збільшенні частки оплати праці у випуску, що у підсумку дає незначну позитивну динаміку економічного (рис. 1, а), соціального (рис. 1, б) та соціально–економічного розвитку (рис. 2). Більш ефективний розвиток гальмується дефляційними тенденціями через обмеженість внутрішнього попиту.

Незважаючи на нестабільність зовнішнього попиту та складні процеси адаптації вітчизняних суб'єктів господарювання до підвищених цін на природний газ, модель розвитку економіки, яка сформувалася у посткризовий період, характеризується достатньо потужним потенціалом ендogenous зростання. Він полягає у стабільному збільшенні ємності внутрішнього ринку завдяки постійному зростанню споживчого попиту. Збільшення доходів населення при збереженні існуючих тенденцій щодо схильності домогосподарств до споживання є ключовою економічною передумовою розвитку внутрішнього ринку. Разом з тим, адекватне зростання пропозиції вітчизняних суб'єктів господарювання для задоволення зростаючих потреб споживачів повинно супроводжуватися створенням відповідного інституційного середовища. За відсутності рішучих заходів

щодо радикального поліпшення бізнес–клімату, сформований потенціал ендogenous зростання залишатиметься нереалізованим та призведе до продовження зростання частки імпорту на вітчизняному внутрішньому ринку.

До інших пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики належать:

- визначення галузевих і структурних пріоритетів довготривалого розвитку;

- спрямування міжнародних фінансових потоків відповідно до обраних пріоритетних напрямів стратегічного розвитку, запобігання некерованому відпливу капіталів з країни, регулювання структури та сфер вкладання іноземних інвестицій в економіку нашої країни;

- удосконалення структури експортної політики та підтримка національного виробника, що постачає наукоємну, складну техніку та іншу готову продукцію на світовий ринок;

- забезпечення національних суб'єктів господарювання інформацією щодо стану зовнішньоекономічної кон'юнктури, обмін передовим досвідом щодо нових технологічних процесів, організації та управління виробництвом і маркетингу; рекламування за кордоном продукції вітчизняного виробництва, розробок наших учених тощо;

- вжиття заходів щодо повернення українських капіталів, вивезених за кордон, через створення матеріальної зацікавленості та державних гарантій щодо неможливості експропріації та кримінального переслідування.

Важливою передумовою налагодження та поглиблення економічного співробітництва із зарубіжними партнерами є розвиток правової основи такого співробітництва.

Процес інтеграції України в глобальне конкурентне середовище потребує вирішення таких завдань:

- запобігання спробам встановити контроль над галузями вітчизняної економіки, які мають стратегічне значення для країни;

- розвиток двостороннього і регіонального співробітництва;

- приведення антимонопольного законодавства у відповідність до міжнародних норм;

- удосконалення роботи апарату управління, зокрема в галузі зовнішньоекономічної діяльності;

- використання політичних, економічних та юридичних засобів для врегулювання міграційних процесів, захист українських громадян, які працюють за кордоном.

Розвиток міжнародних зв'язків України дасть змогу нашій країні реалізувати політику, спрямовану на захист вітчизняного товаровиробника, і сприятиме освоєнню нових ринків, інтегруванню економіки України в глобальне економічне середовище.

Висновки. Перебудова зовнішньоекономічної діяльності України значною мірою сприятиме її просуванню на світовий ринок та інтегруванню в міжнародну економіку.

Україна виступає на світовій арені як незалежна європейська держава, її економіка переживає затяжну кризу. Через зниження попиту на внутрішньому ринку велика кількість підприємств працює практично у половину сили. Типовим явищем стало приховане безробіття. Депресійні процеси у виробництві негативно впливають на стан зовнішньої торгівлі. Обсяг експорту не відповідає можливостям товаровиробників і не задовольняє державних потреб щодо валютних надходжень, які використовуються для стабілізації економіки, зниження рівня інфляції та бюджетних витрат. Крім того, характер експорту залишається пасивно-сировинним. Навіть до країн СНД необхідно збільшити експорт продукції виробничо-технічного призначення. Негативним також є сальдо в торгівлі енергоносіїв, прокату кольорових металів, целюлози, деревини, каучуку. Відомо, що незадовільний стан зовнішньоекономічних зв'язків не може позитивно впливати на економіку України.

У той же час значну роль в оздоровленні економічної ситуації має відігравати ефективна зовнішньоекономічна діяльність, яка включає в себе економічні відносини між окремими країнами, їх регіональними об'єднаннями, а також окремими підприємствами (корпораціями).

Перехід України до фази економічного пожвавлення та піднесення в нових умовах господарювання може здійснюватися за рахунок ефективного використання власного ресурсного потенціалу шляхом упровадження новітніх технологій. На нашу думку, основою нової економічної стратегії у сфері зовнішньоекономічної діяльності України мають бути зацікавленість людини у вільному підприємстві та розвитку товарного виробництва, а також упровадженні ринкових відносин, забезпечення стабільності грошової одиниці, сприяння НТП із застосуванням активної інноваційної, інвестиційної та структурної політики, рівноправне співіснування різних форм власності.

Щоб стати рівноправним учасником процесу загальноєвропейської інтеграції, Україні необхідно докласти немало зусиль для створення нової економічної системи, проходження стабілізаційного періоду, подолання кризи економіки; усунення бар'єрів у спілкуванні із зовнішнім світом, налагодження активних і взаємовигідних зв'язків із країнами-партнерами. Для цього має бути створена інфраструктура, сумісна із західноєвропейською та здатна функціонувати з нею в одній системі координат. Головні її елементи – це самостійні суб'єкти господарської діяльності, економічний раціоналізм у відносинах із країнами-учасницями, створення режиму вільного руху товарів, послуг, капіталів, формування мережі банків і ділових центрів для фінансування та інформаційної підтримки державних та приватних інвестиційних проектів, комплексне використання й охорона природних ресурсів, співробітництво в розвитку паливно-сировинної бази, раціональне використання енергетичних ресурсів, співробітництво в технологічному оновленні металургійних підприємств, розвитку АПК, харчової та переробної промисловості, створення сучасних телекомунікацій, розвиток уніфікованої митної системи.

Отже, для інтеграції з економікою європейських та інших країн Україні необхідно максимально використовувати переваги міжнародного поділу праці та розташування в центрі Європи, створити сприятливий клімат для залучення іноземного капіталу та зарубіжних інвестицій. На сучасному етапі понад половина експорту України припадає на Європу. Одним із найважливіших завдань зовнішньоекономічної діяльності є диверсифікація ринків збуту та просування українських товарів до Африки, Латинської Америки, Азії з метою збільшення обсягів експорту та валютних надходжень.

Список використаної літератури

1. Основи економічної теорії / За ред. С. В. Мочерного : посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2002. – 472 с. (Альма – матер).
2. Єщенко П. С. Сучасна економіка : навч. посіб. / П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища шк., 2005. – 325 с. : іл.
3. Економіка : навч. посіб. для 10–11 класів / З. Г. Ватаманюк, С. М. Панчишин, І. М. Грабинський. – К. : Либідь, 1999. – 384 с.
4. Економіка : підруч. для 10 кл. загальноосв. навч. закл. / Г. О. Ковальчук, В. Г. Мельничук, В. О. Огнев'юк. – К. : Навч. книга, 2003. – 352 с. : іл.
5. Економічна теорія : Політекономія : підруч. / За ред. В. Д. Базилевича. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання–Прес, 2004. – 615 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
6. Приходченко Т. А. Микроэкономика : учеб.–метод. пособие для самост. изуч. дисц. / Т. А. Приходченко. – К. : Издательство Европейского университета, 2004. – 335 с.
7. Геец В. Макроэкономическая оценка денежно–кредитной и валютно– курсовой политики Украины до и во время финансового кризиса / В. Геец // Экономика Украины. – 2009. – № 2. – С. 5–24.
8. Никипелов А. Стратегия и тактика денежно–кредитной политики в условиях мирового экономического кризиса / А. Никипелов, М. Головин // Вопросы экономики. – 2010. – № 1. – С. 4–20.
9. Пороховський О. А. Економічна криза як рубіж сучасного світового і національного розвитку / О. А. Пороховський // Економічна теорія. – 2009. – № 1. – С. 5–14.
10. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1109/>.